

האם לשון "דאורייתא" או "מן הזרה" טהור בוגמרא חרבין? שיאודא

איסור תורה או אפשר שיודה איסור דרבנן?

ר' צבי טגורן – אברך בכלל

כתב הרמב"ם בhalachot עדות פ"ג, ה"ד: דין תורה שאין מקבלין עדות לא בדייני מינות ולא בדייני נפשות אלא מפני העדים שנאמר: "על פי שנים עדים", מפיהם ולא מכתב דין, אבל בדברי טופרים שחוטכין דין מינות בעדות שבשטר או"פ שאין העדים קיימים כדי שלא תנועל דעת בפני לוין. ע"ב. הרי שלדעת הרמב"ם מדאורייתא אין מקבלין עדות בשטר, ונחלה עליו הרמב"ן (בחוספותיו על ספר המצוות – שורש שני) שוגם על פי דין תורה חוטכים דין על פי עדות בשטר, והביא ראייה מן הגמ' גיטין לו, ע"א, כדלקמן: משנה – והעדים חותמים על הגט מפני תיקון העולם, והקשו בגם: מפני תיקון העולם דאורייתא הוא, דכתיב: "וכתוב בספר וחותום" (ירמיה לב, מד), אמר רבבה לא נדר זה לרבי אלעזר דאמר וכו'. ע"ב. מכח ראייה זו ומכח ראיות נוספות פסק הרמב"ן עדות בשטר דאורייתא היא ודנים על פיה, וכך כתבו הרמ"ך בהשגתיו על הרמב"ס שם, שו"ת התשב"ץ (ח"א סימן קכח), וש"ך (חו"מ סימן כה' ס"ק יד).

אמנם המגילת אסתהר (סוף השורש השני בספר המצוות לרמב"ס) כתוב לישב השגת הרמב"ן על הרמב"ס, וזו לשונו של המגילת אסתהר: ומה שהקשה הרמב"ן מן הגמ' גיטין מפני תיקון העולם דאורייתא הוא דכתיב "וכתוב בספר וחותום", לאו דזוקא Shi'ah דאורייתא אלא כלפי שאמרו במתניתין שהוא תקנת רבנן גמילאל, لكن אמרו והוא מי ירימה שקדם לכולם הוא, ואל יקשה בעיניך כי לשון זה מדאורייתא לא יהיה פירושו תורה ממש, שהרבה יש כドומה אליו בתלמוד, וכמו שהביא הרמב"ן ממש בהשגתו הראשונה בשורש הראשון. ע"ב. וזו לשונו של הרמב"ן שם: החכמים נוהגים זה תמיד להביא בעניינים שלדבריהם לשון תורה וחזק אותם¹ עוד בפסקוי

1. ונראה שכונת הרמב"ן כדרך שכתב הריב"ש סימן קעא: אלא שדרך החכמים להפליג בהגדלת העוננות כדי שיימדר אדם מהכשל בהן, אמרו בערכין טו, ע"ב: כל המספר לשון הרע מגידל עוננות בנגד שלוש עירות ע"ז, גiley עיריות ושפיקות דמים וכו', וכן בנדרים מ, ע"א: יצא רבי עקיבא ודרש כל שאינו מבקר את החלוה כאלו שופך דמים. ע"ש. וכיוצא בזה כתוב המאיר פסחים מט, ע"ב דאיתא בוגמא שם: עם הארץ מותר לנוחרו ביום כיפורים שחול בשבת, וביאור המאיר דיניהם אותו בחשבתיינו כאוטם שמותר להורגט, ולא נאמרה לעשות בו מעשה שאין הורגן על האומד... וודרך צחות והפלגת הדברים אמר רבי לשוחטו. ע"ב. וכיוצא בדבר כתבו הריב"א ונ"י ריש פרק הבע"ג, דהה דאיתא ביבמות לט, ע"ב:ABA שאל אומר הכוון יבימתו לשם נוי וכילו פוגע בעורווה וקורבן אני בעניין להיות הولد ממזוז מ"מ גם כוונתABA שאל מדורבן קאמר, ע"ב. וכן בשחתת קל, ע"ב איתא: נר שאחורי הדلت פותח זונטל כדרכו אם כבתה כבתה, ליטע עליה, ובכך שם המאיר ולוי ונראה

לפני החג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה, ואמרו לפני בראש השנה² מלכויות זכרונות ושוברות רומביין בshoreש הראשון לא אמר אלא מה שאמרו בש"ס פ"ק דר'ה אמרה תורה אמרו לפני אילכיות זכרונות ושוברות וכו', שרגיל הש"ס לדורות שמצוות דרבנן תורה מפני שהיא תורה אגב ריחטה אין הש"ס מדקך בכך, אבל שיקשה הש"ס בפשיטות בלשון קושיא דאוריתא היא, ממשע טובא והוא דאוריתא היא, ואם איתא דאיינו אלא מדברי סופרים מירמייו לא ה"ל אκשויו דאוריתא הוא, אלא hei הול'ל, והוא רבן גמליאל תיקון ע"ש.

אמנם נראה לעניות דעתך שהעיקר דעת המגילת אסתר לשון "דוריתא" הנכתב בש"ס לא דוקא ואפשר שאין אישורו אלא מדרבן, וכן שאר לשונות כגון "מן התורה" או "מנא גני מיל'" וכיוצא בהם לאו דוקא ואפשר שאין אישורים אלא מדרבן, כדלקמן:

כתובות נב', ע"ב – בرتא הא דמי דאוריתא, דכתיב: "קחו נשים והולידו בניים ובנות וקחו לבנים נשים ואת בנותיכם תננו לאנשיהם" (ירמיה כט, ו), וכותב הריטב"א שם: הא נמי

שمن הדין מותר לפתח וכל שמצאנוה בלשון כלליה, רצה לומר ליט על פלוני אינה במקום אישור פשוט שילש בו אישור פשוט אין בו מקום לקללה חכם וקס ליה בדרבה מיניה, אלא אין כלליה אלא במקומות שאין אישורו מבורר והחיתור בו מצוי, ומכלילין אותו מצד פריצה וועז מצה. ע"כ. (אללא שלא משמע כן מלשון הרמב"ם הל' שבת פרק ה, הלכה יז): נר שахורי הדلت אסור לפתח הדלת ולנעול כדרכו מפני שהוא מכבהו, אלא יזהר בשעה שפותח ונועל. ע"כ. משמע שלשון קלה אסור מן הדין).

וזה לשון הריטב"א שם: והוא אכן אמר הקב"ה אמרו לפני מלכויות זכרונות ושוברות ע"ג שאיןן מן התורה אלא מדרבן, מ"מ מה שאמرا תורה זכרון תרואה יש ללמד שראו להזכיר פסוקי תרואה ופסוקי זכרון... ומושום הכל כתני שאמר הקב"ה אמרו לפני וכו', שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקב"ה שראו לעשות כן אלא שלא קבעו חובה מסוימת לחכמים. ולא בדברי המפרשים האסמכתאות שהוא דרך סימן שנתנו חכמים, ולא שכונות התורה לכך, חס ושלום ישתקע הדבר ולא יאמר שזו דעת מינות היא... ולפיכך תמצא החכמים נתנו בכל מקום ראה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה, כלומר שאניהם מחdzים דבר בלבם, וכל תורה שבע"פ ומה זה בתורה שבכתב שהיא תמייה, וחס ושלוט שהיא חסנה כלום. ע"כ. ונראה שכונת הריטב"א לאפוקי מדברי הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשנה, זו לשונו: ואנכם הוסמכו לה הפסוק כיען סימן, כדי שישמרו זיכרו ולא היה זה מכונת הכתב, וזה הוא ענין אומנם: "קרא אסמכתא בעלמא", בכל מקום שזכרו. ע"כ. ועדת דבינו גרשום ב"ב קס', ע"ב תוס' ד"ה "הכא נמי פסולא דוריתא" – לאו דוריתא מודרבנן הוי כדאמ

asmכתא בעלמא, ופירש דבינו גרשום: אלא גט מקושר מדרבן הוא דתקינו הכי והוא דקה מפיק לה מוחתו בספר והעדי עדים, קרא לאו להכי אתה אלא כדאמון לעצה טוביה אלא דסמן וראיה בעלמא אשכחו למלתיהם. ע"כ. ועי"ב בסוף "מאמר העיקרים" לרמח"ל מעין זה, ואכמ"ל.

דאורייתא היא – פירוש מצווה דאוריתא היא מדברי קבלה, אבל לא חובה. ע"כ. וכיוצא בדבר פסק הרמב"ם (אישות כ, א): צו הכהנים שתן אדם מנכסיו מעט לבתו כדי שתנסה בו ע"כ. וכותב הלחים משנה דסובר הרמב"ם ذקרה לעיל אסמכתא בעלמא הוא.

* כתובות עב', ע"א – ראה פירוש דאוריתא היא דכתיב: "ופרע את ראש האישה" (במדבר ה, י"ח), ותנא דברי רבי ישמعال אזהרה לבנות ישראל שלא יעאו בפירוש ראש. ע"כ. וכותב תרומר הדשן טימן רמ"ב שלדעת הרמב"ם אישור זה אינו אלא מדרבן.³

* ר"ה לב', ע"ב – שופר של ר"ה... לא עולין באילן ולא רוכbin על גבי בהמה, והקשו בגמרא השתא דרבנן אמרת לא (רש"י – אישור תחומיין ופיקוח הגל דיליכא מגורו אטו דאוריתא אמרת לא דאוריתא מיביעא, ופרש': דאוריתא – רוכbin דאייכא למימר שמא יהונז זמורה, וועלן דאייכא למימר שמא יתלוש דאוריתא מיביעא. ע"כ. ומוכחה מן הגمرا ופרש' שלשון דאוריתא מוסב על אישור רכיבה על גבי בהמה ואיסור עליה באילן, ואע"פ שבודר שאיני מיל" ומייל" וכיוצא בהם לאו דוקא ואפשר שאין אישורים אלא מדרבן, כדלקמן): כתובות נב', ע"ב – בرتא הא דמי דאוריתא, דכתיב: "קחו נשים והולידו בניים ובנות וקחו לבנים נשים ואת בנותיכם תננו לאנשיהם" (ירמיה כט, ו), וכותב הריטב"א שם: הא נמי

* מ"ק יא', ע"ב – אלא אפילו במועד אישור מלאכה מדאוריתא וכו', ובכל זאת העלו התוועח הגינה י"ח, ע"ב דאישור מלאכה בחוש"ם אינו אלא מדרבן. ע"ש.

* מאירי כתובות קג', ע"א – חייב אדם לכבד אשת האב וכן בעל האם ודבר זה מצווה מדברי סופרים וסמכה מן המקרא... ואע"פ שהזיכרו בסוגיא זו שכבוד אשת אב דאוריתא וככשה קשו אשת אב דאוריתא, לא אמורה אלא דרך סמן ובחרבנה מקומות מצינו כיוצאת בזאת כמו בתעניות כה', ע"ב אמרו הלל דר'ח לאו דוריתא לומר הא של מועדות דוריתא ובמו"ק יא, ע"ב אמרו חז"מ דאסירה בה מלאכה מדאוריתא וכן בהרבה מקומות.

* ב"ב קס"ה, ע"ב תוס' ד"ה "הכא נמי פסולא דוריתא" – לאו דוריתא מודרבנן הוי כדאמ לעיל, אלא מה שהולד מזרבנן. ע"כ.

³ אמן מלשון המאירי והשיטה מקובצת שם נראה דסבירא להו דכיסוי ראש מן התורה.

- * ב"ק נז', ע"א – והיודע עדות לחברו ואינו מעיד לו פטור מדיני אדם וחיב לדיני שם, במאי עסקנן אילימה בבני תרי פשיטה אורייתא הוא "אם לא יגיד ונשא עוננו" (ויקרא ה', א) וכו', וכותב שם הנ"י בשם הראה דין און אדם חייב להעיד לחברו אלא ממידת גמilot חסדים. ע"כ. והקשה עליו הב"ח חומר סימן כה' דהא תלמודא פריך פשיטה אורייתא לדיני שםים מדאוריתא דubar על אם לא יגיד ונשא עוננו אם כן אין ממידת גמilot חסדים אלא איך נשיית עונן והביאו הנ"י עצמו. ע"ש. ולפי מה שנתבאר שלשון דאוריתא לאו דוקא נתישבה קושית הב"ח על הבני.
- * מ"ק כד', ע"א – אבל שלא פרע ולא פירם חייב מיתה שנאמר: "ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא תמותו" (ויקרא י', ו), וכותב הרמב"ן בספר תורה האדם עמוד סג' דקראה דרבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא ומיתה זו שאמרו הואConcern העובר על דברי חכמים שחייב מיתה (ברכות ד', ע"ב). ע"כ.
- * קידושין יג', ע"ב – ודילמא לכ"ג בלאו לכ"ע בעשה, וכותב שם הריטב"א בעו רבנןanca (יעין רשי' ותוס') הא夷' עשה מהיכא אתו לנו... ועיקרן של דברים דעשה דאמיריןanca לאו דוקא עשה ממש... ומושום דלייא איסור דקיל מעשה קרי ליה להאי איסור עשה. ע"כ. וע"ג ראייה נוספת בריטב"א קידושין ב', ע"א ד"ה "כתיבanca".
- * יומא לח', ע"ב – מנא הא מילתא דאמור רבנן זכר צדיק לברכה? אל דהא כתיב זכר צדיק לברכה" (משל י', ז), מדאוריתא מנא לנו? דכתיב: "זה אמר המכסה אני מאבורם אשר אני עושה" וכותב "ואברם היו יהיה לגוי גדול ועצום" (בראשית י"ח, י"ז-יח). ע"ש. וכותבו שם התוס' ישנים: מדאוריתא מנא לנו – דלייא מיד דלא רמזה משה באורייתא כדאמירין בתענית ט', ע"א. ע"כ. וע"ע שם במחוש"א ומחר"ץ חיות.
- * ברכות כ"א, ע"א – מנין לברכת התורה לפניה מן התורה, שנאמר: "כ"י שם ה' אקרוא הבו גודל לאלו קינו" (דברים ל"ב, ג). ע"כ. וכותב שם מהר"ץ חיות הרמב"ם לא מנה זאת במניין המצוות, אולם הרמב"ן בהוספותו על ספר המצוות מצווה טז' מנה זאת למ"ע והוכיח דבריו מסוגיא זו. ע"כ. ולמה שפירושתי לך לדעת הרמב"ם.

* ב"ב קמץ', ע"א – מנין למתנת שכיב מרע שהוא מן התורה (רש"י – שכונה בדיור בלבד קנון). שנאמר: "והעתרתם את נחלתו לביתנו (במדבר ז, ח)... רב נחמן אמר מהכא: "ויתמתם את נחלתו לאחיו" וכו', וכותבו שם התוס': לאו מן התורה דוקא קאמר דהא רב נחמן גופיה אית ליה לקמן דאיתנה כל תורה ועשה כל תורה אלא אסמכתא בעלמא הו, וכי האי גונא איכא במוק' ה' ע"א ציון קברים מן התורה מנין? ועל כורחן ציון מדרבנן היא כדאמר בנידח נז', ע"א. ע"כ. וכ"כ בחידושי מהר"ץ חיות על מסכת נידה שם. אמנים בברכות כ', ע"ב איתא: נשים חייבות בקידוש החום דבר תורה, אמאי מ"ע שהז' הוא ונשים פטורות? אמר אבי: מדרבנן, אל' רבא: והוא דבר תורה קאמר, אלא וכו'. ע"ש. ולפ"ז לאבי אם נכתב במשנה או בבריתא "דבר תורה" – לאו דוקא ואפשר שאינו אלא מדרבנן, וכדברי התוס', אבל לדעת רבא דוקא הוא, וצ"ע.

* כתובות ז', ע"א – כולה רשב"ג והכי קתני מכאן סמכו חכמים לכתובות איש מה תורה, וכותב הראה בדף קי', ע"א: ומשמע דאפילו לדשב"ג אסמכתא דרבנן היא דהא סמכו קתני, וاع"ג דכתובות איש מה תורה קאמירין, הלכה לשמה מסיני כשאר תורה שבעל פה קאמירין, וכadamrin במסכת חולין יז', ע"ב: מנין לבודיקת סכך לחכם מן התורה שנאמר: "ושחותם זהה" (ש"א יד, לד), וاع"ג דמדבר קבלה גמר לה.

* ביצה ט', ע"ב – מנה"מ (לעירובי תבשילין) דאמר קרא: "זכור את יום השבת לקודשו", ופרש: לאו דוקא מקראי ילייע לעירובי תבשילין דרבנן והכי קא מבועא ליה אהיכא אסמוכה רבנן. ע"כ.

* קידושין כ', ע"ב תוס' ד"ה "גאולתו גאולתו גמר" – נראה לר"ת דלאו ג"ש גמורה היא, אלא גiley מילתא בעלמא הו, די ג"ש גמורה היא אם כן מי אמר או דילמא לקולא אמירין לחומרה לא אמירין, הא כיון דהויל ג"ש בין לקולא בין לחומרה אית לנו למילך דין ג"ש למחלוקת. ע"ש.

* ברכות יג', ע"א – כל הקורא לאבורם אברם עובד בעשה שנאמר וכו', ועיין שם בחידושי מהר"ץ חיות, וכותב בבאар שבע סוף פ"ק דתמיד: והוא ודאי שאינו רוצה לומר לאו גמור אדם כן למה לא מנו בעלי מוניה המצוות לאו זה במנון הלאוין. ע"כ. וע"ע שם בבאאר שבע שמנה דוגמאות נוספות לכך שלשון "דאורייתא" או "מן התורה" וכיוצא בזה לאו דוקא.

תלמידו הוא דבר היכא דמס'יע לעיקר דין ואיכא קרא דפלג לבוארת, דנקית ההוא קרא דפליג, ע"ש.⁵

לאור האמור לעיל ברור שלשון "דווריתא" וכיוצא בו הנאמר בגמר - לאו דזוקא, ומיהו בהא איכא לאיסחפוקי⁶ אי לשון חיב הנאמר בש"ס אפשר שהוא חייבו ואייסרו מדרבנן, ועוד יש להסתפק אי לשונות הללו המובאות בפסקים האם אפשר שהוא אישורם מדרבנן? ועיין בשער הציון סימן שיח' ס'ק קמה.

והנה לבוארה לפי זה יש לישב קושית הפנוי ברכות לה', ע"א דעתך בגמ' שם: ברכה לפני המאל סברא הוא אסור לו לאדם שהינה מן העולם הזה בלבד ברכה, וכותב הפנוי: מלשון כל הפסוקים' דלפום לך מסקנא דהכא כל ברכת הנחניון חוץ מדרבנן לרבר מברכת המזון לחוד, לבוארה יש לתמורה דהא בכל הש"ס משמע דמייד דווריתא מסברא הו די דווריתא ואדרבא מקשה הש"ס למה לי קרא סברא הו. ע"כ. ולכוארה יש לישב לפני מה שנתבאר לעיל דאפילו אם כותב הש"ס בפשיותו "דווריתא היא" וכיוצא בו ואיפלו נסיב לה מקראי אין הכרח דהוי דווריתא, וממילא י"ל שהפסקים שפסקו שברכה לפני המאל הו דרבנן טבירא להו לשון סברא – לאו דזוקא שהוא דווריתא.

⁵ ולפי זה יובנו היבר הדייד מלאכי בכלל הרמב"ם אות ד': דרכו של הרמב"ם ליקח הדורשה היודעת פשוטה אע"ג דאתחדיה בגמ', ולפעמים מביא פסקו שלא נזכר בגמ' כלל מאחר שהוא מבודד יותר. והביא לדבריו כמה מקורות מהאחורונים, ולפ"ז יש לישב קושית הכס"מ והרבד"ז על הרמב"ם עדות פ"ט, ה"ב (וע"ע כס"מ עדות פ"ט, ה"א), אלא שלענויות דעתינו הכס"מ (סנהדרין פ"ג, ה"ח) פlige על היד מלאכי בכלל ה"נ", וזל הכס"מ: וראה אני דבריו של מהר"י קולון טובים ונכנים אילו היה דרכו של הרמב"ם לדירוש הפסקים מדעתו ולהנינה הדורשה המפורשת בתלמוד, ומכיון שאין דרכו כן וכו' ע"ש.

⁶ ולכוארה יש להביא ראייה שוגם לשון "חיב" הנאמר בש"ס – לאו דזוקא, דבשנת מ', ע"ב איתא: אמר רבינא: שמע מינה המבשלה בחמי טבריה בשבת פטור, Mai חיב נמי דקאמר מכת מרומות. ע"כ. מיהו לאחר העיון נראה דליקא וראייה דשאוני התם שהש"ס עצמו אומר כן על דברי עצמו שלשון "חיב" – לאו דזוקא, מה שאין כן נכתבה בפשיותו בש"ס לשון "חיב" – מנין לנו להוציא את לשון הש"ס מפשטותו ולפרש דלאו דזוקא?

⁷ אגב דעתך בדורי קודשו של הפנוי, הנה ראיתי בספר מאור לישראלי ברכות שם שכתב: סברא היא שאסור להנות מהעה"ז בלבד ברכה – הפנוי כתוב דסבירא זו מה"ת, וליתא, וכמבוואר ברמב"ם ריש הל' ברכות: ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחילת, וכן הוכחו התוס' ע"ש. ולפלא בעניין שהרי גם הפנוי כתוב שמלשון כל הפסקים ברכה לפני המאל מדרבנן. ע"ש היטוב, ובזרור שכוונת הפנוי אינה אלא לחיזוק ולפלפול.

* ראה פ"ק דקידושין אות מט' – ר"ת היה אומר נשים יכולות לברך על כל מ"ע שהז"ג דאית' גפטירין ואיפלו מדרבנן לא מהיביבי, ואין כאן ממשום "לא תשא את שם" (שמות כ, ז) לפי שمبرכות ברכה שאינה צריכה דחק דרשא אסמכתא בעלמא היא. ע"כ. וביאר הקורבן נתנאלו שכונתו למ"ת תמורה ד', ע"א: מוציא שם שמיים לבטלה אזהרתיה מהיכא? אלמה לה? הכתיב: "את ה' אלוקיך תירא ואוֹתוֹ תִּעְבֹּוד" (דברים ו, יג). ע"ש. ולענין דעתינו כוונת הרראש לגמ' ע"ש. ברכות לג', ע"א: כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר ממשום "לא תשא". ע"כ. ועיין עוד לתוס' ד"ה "הא" בר"ה לג', ע"א. ועיין עוד לעיר אורן לחיד"א מערכת ב' אות א'.

* מורה הנבוכים ח"ג פרק מ"ג: אמרו חז"ל (כתובות טו, ע"א): "ויתד תהיה לך על אזוניך" (דברים כב, יד), אל תקרא אזוניך אלא אזוני, מלמד שם ישמע אדם מגונה יתנו עצבעו בתוך אזונינו... אלא זו מליצה פיטותית נאה מאוד... וכן כל מה שאומרים בדרשות אל תקרי כך אלא כך וזה עניינו. ע"כ. וכן מוכח כלל זה בכ"מ הל' סנהדרין פרק כ"א הלכה ז'.

* קידושין ד', ע"א – וαι כותב רחמנא מעשה ידיה לאביה דקה מותנא מיניה. ע"כ. וכותבו התוס' גיטין מו', ע"ב ד"ה "ולביבתך": וכענין זה אמרין בראש קידושין, אי כותב רחמנא מעשה ידיה לאביה דקה מותנא מיניה, ואע"ג דמדאוריתא אינו חיב במוזנותתו בטו אלא דוורחא דAMILITA שהוא זו אותה. ע"כ. וכ"כ הריטב"א קידושין שם: ואיכא למיימר דהרי קאמרין דרחמנא זכי לאביה מעשה ידיה, משום שרודה תורה לסוף דעתן של בריות, ודורך האב לזו את בטו מסתמא ואע"ג דלא חיב במוזנותה, מ"מ מפני שכן דרכו, ע"ש.

* קידושין כא', ע"ב – נרצע קונה עצמו ביובל דעתיב: "ועבדו לעולם" (שמות כא, ו) לעולמו של יובל, וכותב הריטב"א שם: לאו דזוקא מהכא, אדרבא לעולם משמע לעולם ממש, אלא נפקא לנו מדברי: "ושבתם איש אל אחזותו" (ויקרא כ"ה, י') כדאיתא לעיל בפרקן, ואורחא

* וכן בפירוש הפסוק: "שרה כסותה וענותה לא יגער" (שמות כא, ט), פרש"י: שרה – זו מזונות, והקשה עליו הרמב"ן דמסוגית הגמ' (כתובות מו', ע"ב) עולה שמזונות הבעל לאשתו חיבוב מדרבנן, וכותב שם המה"ל מפגג לדלא קשה לרשי' שהוא פריש לבני שפחו של מקרה, ופושטו של מקרה כך הוא אף למ"ד מזונות תעינויו רבנן מפרשים המקרא לפניו ולא שהוא חיב לה מה מזונות התורה אלא שכן האדם דרך לעשות שהוא מפרנס אשתו ובנו, וראייה זהה שהתורה חיבבה לפרנס אשתו עברו... ואילו שדורך כל העולם שעושים כן. ע"ש.

וזעוד יש לעין בדברי קודשו של הפנ"י דבהתעניית י', ע"ב איתא: אמר ר' יהודה: לעולם יצא אדם בכמי טוב ויכנס בכמי טוב, שנאמר: "הובקר אוור והאנשים שולחו" (בראשית מד') וכותב רשי"י שיש ספרים דלא כתיב בהו האי קרא אלא מילתא דבר יהודה סברא הוא ולא בעין קרא. ע"ב. מוכחת דלפרשיי גם בדבר שעיקרו דרבנן שיק למיר סברא, וע"ע בשבעות כב', ע"ב Tos' ד"ה איבעית"ד דכתבו: ותימא כיון דaicaca סברא למה לי קרא... ויש לחלק דיש דברים שאין הסברא פשוטה כל כך וצריך הפסוק להסבירו הסבירו. ע"ב. ומוכחה שאין הכרח שככל סברא היא מדאוריתא, וע"ע ריטב"א קידושין יב', ע"ב. ועיין עוד במגיד משנה פ"ג, ה"ב מהלכות איסורי ביאה שתכתב: וסובר הרמב"ם דהך סוגיא פרק ד' אחין (לג), ע"ב לאו בדוקא איתמר אלא בדרך רוחיה לומר דהכי נמי מסתבരא אדמוני לאו הכרח הוא. ע"ב. וכ"כ החיד"א בספרו עיר אונן מערכת ה' אות א': וכי נמי מסתבരא – יש לפреш כשאומר הש"ס בלשון זה דאיינו הכרח גמור אלא דמסתבരא הכי כן מוכחה בדברי הריטב"א בחידושים לקידושין ט"ז, ע"ב. ולדעת הפנ"י ערך לומר שיש חילוק בין סברא להכי נמי מסתבരא.

לסיכום: במקומות שנכתב בש"ס "דווריתא" או "מן התורה" וכיוצא בזה איינו הכרח שיהוא איסור תורה, אלא אפשר שהוא איסורו מדרבנן, ויש להסתפק אם לשון "חייב" שבש"ס האם אפשר שהוא איסורו רק מדרבנן.